

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І ОСНОВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Василенко Олена Ігорівна

здобувач наук. ступ. доктора філософії, асистент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

Білоцерківською національного аграрного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5076-4805>

Досліджуючи ринок освітніх послуг аграрної сфери і аналізуючи потреби споживачів різних груп стейкхолдерів, варто відзначити потребу в змінах у змісті, підходах, формах і методах навчального процесу, що формує сучасні виклики до закладів вищої освіти. Перед ЗВО сьогодні основним завданням є не лише підготовка висококваліфікованих спеціалістів, але й забезпечення конкурентоспроможності закладу.

Конкурентоспроможність організації не можливо забезпечити без реальної постійно діючої системи управління якістю (СУЯ) відповідно до стандартів і рекомендацій ESG-2015 [1] та чітко визначеної процесної моделі управління якістю, яка обов'язково має відповідати місії і стратегії закладу. Для якісного функціонування внутрішньої системи управління якістю освіти в аграрному університеті мають бути визначені механізми і графік моніторингу ринку освітніх послуг. Найбільшою популярністю серед ЗВО для дослідження ринку користуються такі джерела інформації як анкетування і рейтингові системи оцінки. За отриманими даними визначаються лідери і потенційні конкуренти з різних критеріїв конкурентоспроможності.

Важливою складовою в забезпеченні СУЯ сьогодні також є формування звіту самоаналізу діяльності закладу. З початком введення Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) процедури акредитації освітніх програм, дана звітність здійснюється відповідно до визначених критеріїв і підкритеріїв, а також в розрізі освітніх програм. Такий аналіз дозволяє визначити слабкі і сильні сторони закладу та сформулювати управлінські рішення, направлені на підвищення конкурентоспроможності аграрного ЗВО, які формулюються в стратегічному плані розвитку аграрного ЗВО на 4-5 років.

Звіт самоаналізу часто доповнюють компонентами SWOT-аналізу. Даний метод оцінки дозволяє визначити слабкі і сильні сторони внутрішнього середовища та сформулювати можливості і загрози з врахуванням зовнішнього середовища. В таблиці 1 нами запропоновано можливі компоненти SWOT-аналізу для аграрного закладу вищої освіти.

В даній таблиці наведено критерії оцінки, які для конкретного аграрного ЗВО можуть бути його сильною або слабкою стороною. Перші три критерії таблиці є критеріями рейтингової оцінки "Топ-200 Україна". Запропоновано, що якщо за показником даного критерію ЗВО входить в п'ятірку лідерів серед аграрних закладів вищої освіти України, то вважати його сильною стороною, інакше – такою, яку варто покращувати, тобто слабкою. Наступні 7 критеріїв ЗВО повинен самостійно віднести до одного з двох компонентів: слабка або сильна сторона.

Якщо критерій оцінки SWOT-аналізу є сильною стороною, то він відкриває певні можливості для ЗВО і навпаки, якщо даний критерій оцінки є слабкою стороною закладу, то при відсутності рішень, що можуть покращити даний показник критерію оцінки, це може створити певні загрози для ЗВО.

Крім того, слід відмітити про взаємний вплив на загрози при слабкій стороні декількох критеріїв. Наприклад, на показник контингенту здобувачів вищої освіти впливає і якість навчання, і брендінг. Даний взаємозв'язок представлено в таблиці 1.

При визначенні компонентів SWOT- аналізу заклад вищої освіти отримує основні вектори розвитку, відповідно до яких в залежності від своїх можливостей формулює напрямки стратегічного плану розвитку. Проаналізувавши основні напрямки розвитку аграрних університетів [2-16], встановлено, що на період 2020-2025 рр. аграрні ЗВО найчастіше векторами розвитку визначають розвиток міжнародної діяльності, інтернаціоналізацію, якість наукової і освітньої діяльності, зміни в системі управління, передбачається робота над брендінгом і іміджем закладу.

№ з/п	Критерій оцінки	Можливості, якщо критерій є сильною стороною	Загрози, якщо критерій є слабкою стороною
1	Якість НПП	- людський потенціал для науково-інноваційних розробок	- відсутність людського потенціалу для науково-інноваційних розробок
2	Якість навчання	- формування позитивного іміджу ЗВО; - збільшення контингенту здобувачів вищої освіти	- формування негативного іміджу ЗВО; - зменшення контингенту здобувачів вищої освіти
3	Міжнародне визнання	- розширення географії міжнародного співробітництва; - розширення контингенту іноземних студентів	- зменшення кількості договорів міжнародної співпраці; - зменшення контингенту здобувачів вищої освіти
4	Система внутрішнього забезпечення якості	- покращення якості освітніх послуг	- зниження якості освітніх послуг
5	Брендінг	- формування і зміцнення позитивного іміджу ЗВО; - збільшення показника контингенту здобувачів вищої освіти	- зниження показника контингенту здобувачів вищої освіти
6	Матеріально-технічна база	- розвиток науково-дослідної роботи; - комерціалізація наукових розробок	- зниження якості освітніх послуг
7	Участь в міжнародних проєктах і конкурсах	- участь в грантових програмах; - розширення академічної і наукової мобільності	- зниження академічної і наукової мобільності
8	Співпраця з роботодавцями	- покращення якості ОП; - партнерство з промисловими і аграрними підприємствами	- зниження якості ОП; - відсутність партнерських відносин з промисловими і аграрними підприємствами

9	Інформаційне середовище і система Е-навчання	- розширення асортименту освітніх послуг; - умови для перепідготовки і підвищення кваліфікації	- зменшення асортименту освітніх послуг; - відсутність умов для перепідготовки і підвищення кваліфікації
10	Покращення парку с/г техніки	- підвищення урожайності с/г культур	- зниження урожайності с/г культур

Табл. 1. Можливі компоненти SWOT-аналізу аграрного ЗВО

Провівши аналіз ринку освітніх послуг аграрні ЗВО передбачають зменшення контингенту здобувачів вищої освіти. У зв'язку з цим в стратегічні плани розвитку закладають переорієнтацію і розширення освітніх послуг, зокрема збільшення контингенту іноземних студентів, запровадження дистанційної і дуальної форм навчання, відкриття програм перепідготовки і підвищення кваліфікації. Крім того, закладається розвиток додаткових новітніх джерел фінансування: комерціалізація наукових розробок, участь в міжнародних проєктах і грантових програмах, партнерство з промисловими і аграрними підприємствами.

Отже, провівши аналіз ринку освітніх послуг і дослідивши основні напрямки розвитку стратегічних планів ми можемо сформулювати модель управління конкурентоспроможністю аграрних ЗВО у вигляді схеми рис.1.

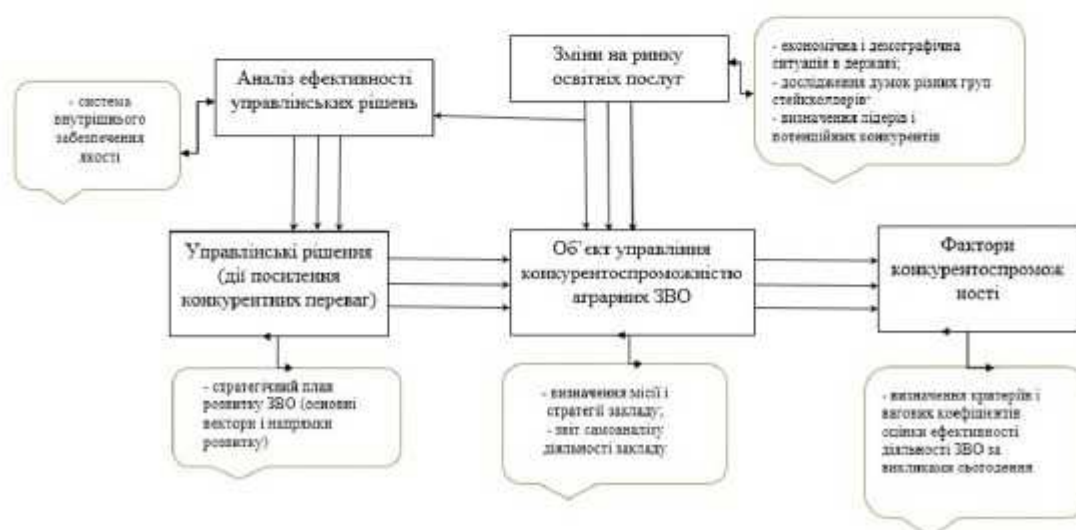

Рис. 1. Модель управління конкурентоспроможністю аграрного ЗВО

Особливістю аграрних закладів в порівнянні з іншими ЗВО є те, що вони крім освітніх, наукових і консультативних послуг займаються ще й господарською діяльністю, що розширює можливості практичної складової освітніх послуг.

Сьогодні принципи управління аграрним ЗВО є дуже подібними до основних принципів ведення бізнесу. Це є основним викликом для закладів вищої освіти - переорієнтувати принципи управління на якість освітніх послуг, конкурентоспроможність закладу, зацікавленість споживачів і партнерів.

Список використаних джерел:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). - К.: ТОВ "ЦС", 2015. - 32 с.
2. Стратегія розвитку регіонального університетського центру Білоцерківського національного аграрного університету на 2020-2025 роки. - 2020. - 25 с. [Електронний ресурс]. - URL: http://www.btsau.edu.ua/sites/default/files/Faculties/osvita/quality/strateg_bnau_2018-2022.pdf
3. Стратегія розвитку Житомирського національного агроекологічного університету. - Житомир, 2015. - 12 с. [Електронний ресурс]. - URL: http://znau.edu.ua/images/public_document/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%95%D0%A3_2016.pdf
4. Про стратегію розвитку Вінницького національного аграрного університету 2015-2020 рр. - 12 с. [Електронний ресурс]. - URL: <https://vsau.org/assets/images/content/dokPDF/internacionalizaciaukr.pdf>
5. Стратегічний план розвитку Дніпровського державного аграрно-економічного університету 2020 - 2025 [Електронний ресурс]. - URL: <https://drive.google.com/file/d/1T8RfkRCt6gECEli6AeC2LdoRBthmLio/view>

6. Стратегія розвитку Луганського національного аграрного університету на 2020-2025 рр. - Старобільськ, 2020. [Електронний ресурс]. - URL: <https://lnau.in.ua/wpcontent/uploads/2020/06/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.pdf>

7. Стратегія розвитку Львівського національного аграрного університету на період 2020-2025 рр. - Дубляни, 2020. - 15 с. [Електронний ресурс]. - URL: http://www.lnau.edu.ua/lnau/attachments/2685_%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_2020-2025.pdf

8. Концепція розвитку Миколаївського національного аграрного університету на період 2016-2022 рр. - Миколаїв, 2016. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.mnau.edu.ua/files/home/kr20162022.pdf>

9. Стратегія розвитку Одеського державного аграрного університету 2019-2024 - 22 с. [Електронний ресурс]. - URL: http://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/Strategiya_ODAU_na_sajt.pdf

10. Стратегія розвитку Подільського державного аграрно-технічного університету. - Кам'янець-Подільський, 2016. - 7 с. [Електронний ресурс]. - URL: <https://pdatu.edu.ua/images/public-info/strategija.pdf>

11. Стратегія розвитку Полтавської державної аграрної академії на 2020 - 2025 роки. - Полтава, 2019. - 11 с. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/2371/strategiyarozvytku2020-2025.pdf>

12. Стратегія розвитку Сумського національного аграрного університету на 2015-2020 роки. - Суми, 2015. - 19 с. [Електронний ресурс]. - URL: <http://docs.snau.edu.ua/documents/normatyvni-documenty/strategiya2015-2020.pdf>

13. Стратегія розвитку Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного на 2019-2029 роки. - Мелітополь, 2019. - 12 с. [Електронний ресурс]. - URL: <http://www.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/strategiya-tdatu.pdf>

14. Основні напрямки розвитку Уманського національного університету садівництва на 2016-2020 рр. - Умань, 2015. - 15 с. [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/polozhennya/2016/Osnovni-napryami-rozvitku-Umanskogo-nacionalnogo-universitetu-sadivnictva-na-2016-2020-rr..pdf>
15. Стратегічний план розвитку Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва на 2016-2020 роки, 2015 р. - 15 с. [Електронний ресурс]. - URL: https://knau.kharkov.ua/uploads/pubinfo/strategy2016_2020.pdf
16. Програма розвитку Національного університету біоресурсів і природокористування України на 2015-2020 роки "Голосіївська ініціатива - 2020" [Електронний ресурс]. - URL: <https://nubip.edu.ua/node/3980>